

"Det var inte mycket med bruket till en början. Allra först så byggde de upp en liten kalkugn. Den såg ut precis som en liten källare, det var en låg ugn, som de 'kölnade' i. Då var det inte mer än två man vid bruket.

Jag tror det var 1893, som jag kom till fabriken. Det var innan jag exercerade. Jag är född uppe vid korsvägen vid kyrkan.

På den tiden hade de tre små båtar till att frakta över godset från Ivön och hit. Här hade de brygga ut mot sjön, och där var det spår och ralla. Det var tre som stod för lossningen. Det skedde för hand. Det var både kalk och lera som forslades över. Sen körde vi bort med det. Under min tid vid bruket så lossade jag. Jag var bas för de tre, som höll på med det. Vi hade en liten båt. Den hade vi 2 kronor för. Den stora hade vi 3 kronor för. Det var vi tre man om att dela. Ibland tog vi tre båtar för dan. Då kunde vi tjäna 3 kronor om dan. Vi hade ackord, så vi tjänade mycket bättre än de andra arbetarna då. De hade inte mer än 1.50 om dan på den tiden. De tyckte vi tjänade för mycket, så sen ville de slå av på ackorden, men då slutade vi och reste till Danmark. Där tjänade vi 10 kronor om dan. Vi var tre unga pågar, som gav oss i väg tillsammans. Vi var

vid ett stort tegelbruk i Danmark. På den tiden var det många hundra man där.

Bruket här hade en liten ångbåt, som drog båtarna. Den tog inte mer än en båt åt gången. När den kom in till bryggan, så lastade vi ur den med skyfflar. Samtidigt så hade de någon sorts skeppare, som kom med glassand uppifrån Näsrum. Den körde de till ångbåtsbryggan med. Där lastade vi sen sanden på järnvägen, så vi arbetade där med. Det var dr Nielsen, som stod för det med.

Det var en brygga där båten kunde lägga till. Nu är det hamn i stället. Sen så var det ett litet spår där man kunde köra en ralla, det kunde väl vara en 20 meter eller så. Kalken kom i stora stycken, så vi kunde inte ta den med skyfflar utan det gick fortare med händerna. Allting fick gå med handkraft då. Den gamla kalkugnen var slopad då när jag var där, och de hade byggt en ny i stället, men den var inte så stor den heller. Den var byggd strax innan jag kom dit.

De hade ett litet slammeri även då, men det var inte större än att man kunde skyffla i leran med skyfflar. Det var utomhus det där slammeriet. Det var inte större än rummet här.

Vid sidan var det murade bassänger, och så var det en anordning så de kunde spola 'vann' i bassängerna. Det såg ut ungefär som en tröskvandring, som gick omkring och rev i den där massan. När den stannade, så kunde man gå där och skyffla upp leran ur bassängerna. Slammeriet skötte sig självt. Vi kastade bara i leran och så togs den upp när den var slammad. De hade en liten maskin, som drog det. Den sköttes av en maskinist. Det var en liten ångmaskin, som stod nära inspektorns hus. Han hette Alexander-son. Inspektoren bodde i ett lågt trähus med ett par rum och kök. Han Alexandersson hade haft den gamla gården, som Gren har nu. Det var dr Nielsen, som hjälpte honom till att få det arbetet. Det var väl för stort arrende på gården, så han rådde väl inte med det. Slammeriet var nyss byggt, när jag kom dit. Det låg nära kalkugnen. De sålde lera, men jag kan inte minnas, att de brände något tegel då. När leran var slammad, så kunde man tömma dän vattnet och så tog vi upp leran eftersom. Det var inga magasin, utan den fick ligga kvar i bassängen, tills den skulle skickas i väg. Det var några andra arbetare, 3-4 stycken, som öste upp leran med skyfflar och körde bort med den. Bara ångmaskinen stod under ett skjul, annars var allting under bar himmel.

Slambassängerna var ungefär 1.25 meter i diameter, de låg en bit över jorden.

De hade ett par hästar vid bruket, en som körde än hit, än dit. De lastade väl på järnväg den här leran, som de slammade här. Det var en fin och vit lera, samma som de har haft sen med, så den var nog begärlig. De hade den kvar i bassängerna, tills den skulle säljas. De hade ingenstans att torka den.

Det var inte många arbetare vid bruket, när jag var där, det var då säkert inte 10 man. 6-7 man eller något. Hela tiden medan jag var där var det så. Det var en sommar och lite till.

Det var dr Nielsen ensam, som ägde bruket då. Sen blev det bolag. Nielsen blev visst utfattig sen, har jag hört. Det var knappt vi såg honom någon gång. Han var bara ute och reste och skulle sälja. Det var inget kontor på den tiden. Inspektorn hade ett litet kyffe, som han bodde i. Där skötte han det som skulle till. När vi skulle ha vår lön, kom han ut med pengarna i handen och gav oss. Vi var aldrig därinne. Jag fick pengarna för det laget jag var i, och så delade jag ut dem till de andra. Vi skulle dela jämnt. Vi fick lön var vecka. Jag var förman, men jag fick arbeta som de andra. Det var inte som nu, att det gick någon omkring och tittade, hurdant de gjorde.

Inspektor Alexandersson arrenderade tidigare en av gårdarna här. Vi var bekanta långt innan jag kom till bruket. Jag var ner och frågade efter arbete. Kanske det var för att vi var bekanta som vi fick bra ackord. Det var de som arbetade mycket mera än vi, men de fick inte mer än 1.50 om dan.

Jag minns vi hade för oss, att vi skulle ha förening, men det blev aldrig något av. De tre andra gubbarna var tvungna att ta vad de fick. Oss var det ju lite annorlunda med, för vi tre var ju ungarlar, och vi ville vara där det var bäst betalt. Så någon fackförening blev det inte den gången, men vi snackade om det.

På den tiden så gick inte fabriken året om. På vintern hade de en gubbe, som gick där och såg till ugnarna, men annars var det säsongarbete, på sommaren. Jag var där en sommar och så lite sommaren därpå, men sen slutade vi den andra sommaren.

Det var inte så många på Ivön, men vi kom aldrig där in. Vi hade en gubbe, en slaktar Malmberg - han dog i fjor - som var förman och stod för brytningen där. När han kom till bruket om lördagskvällarna, fick jag ta reda på hur många båtlaster han hade lastat och jämföra att det stämde med dem, som vi hade

lossat här. De hade ralla på spår där. De hade flera arbetare till att bryta uppe på toppen, det fick väl säkerligen vara en 7-8 stycken. De gjorde ett storartat arbete där. Det var mycket jord och sten att bryta bort, innan de kom till kalken. Leran låg under kalken. Det var huvudsakligen kalk de tog då. Förman Malmberg bodde nabo med Bergers i Ivetofta. Han rodde över sjön kvällar och morgnar. Det var på sommaren bara. De andra, som arbetade på Ivön, hade sitt hem där eller på norra stranden av sjön. De som kom från Barum hade inte så långt dit.

Arbetarna här vid bruket kom mest ifrån Ivetofta. Här i Bromölla fanns ju bara några små hus då. Det kallades för Tynnbu på den tiden. Någon av arbetarna kom ända uppifrån Norreskog. En av arbetarna kallade vi för Prins-Olan. Han var där, när jag kom dit, han bara körde hästarna. Det var stall därnere vid bruket. Dr Nielsen hade två pågar, de fick vara där och arbeta de också. 'Somma' sa, att det var hans egna, samma att det var fosterbarn. Dr Nielsen hade inte bruket så många år.-Alexandersson var liksom förman. Han sa' vad vi skulle hitta på och göra."